

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας

(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

4 - 6 Σεπτεμβρίου 2009 • Νυμφαίο Φλώρινας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία
της Ελληνικής Γλώσσας
(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΝΥΜΦΑΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
4, 5 και 6 Σεπτεμβρίου 2009

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Τομπαΐδης Δημήτριος
Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μέλη:

Δαμανάκης Μιχάλης, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ιορδανίδου Άννα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Πάτρας
Καλλογήρου Τζίνα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Καμαρούδης Σταύρος, επίκ. καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Καψάλης Γεώργιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κουτσογιάννης Δημήτρης, επίκ. καθηγητής Φιλοσοφικής,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ματσαγγούρας Ηλίας, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Μήτσος Ναπολέων, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μπερελής Πέτρος, σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Νάκας Αθανάσιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Ντίνας Κώστας, αν. καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παπαδογιαννάκης Νικόλαος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σουλιώτης Μίμης, καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τσιάκαλος Γιώργος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Χατζηπαναγιωτίδη Άννα, επίκ. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Frederick Κύπρου
Χατζησαββίδης Σωφρόνης, καθηγητής ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Κώστας Δ. Ντίνας

Γραμματέας

Άννα Βακάλη

Ταμίας

Άννα Χατζηπαναγιωτίδη

Μέλη

Αναστασία Στάμου
Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος

Γραμματεία

Έφη Γώτη
Ευδοξία Τραϊανού
Δημήτρης Χασανίδης
Ελένη Παπαϊωάννου
Στεφανία Τσακίροπούλου

Πλήρης βιβλιογραφική αναφορά άρθρου:

Ντίνας, Κ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., Βακάλη, Α., Κωτόπουλος, Τ. & Στάμου, Α. (επιμ.) 2010. Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή "Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)", βλ. <http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika> ημερομηνία πρόσβασης ηη/μμ/εε

Κυριακή, 6 Σεπτεμβρίου 2009

- Ωρα **Αίθουσα 1**
 θεματική: **Αξιολόγηση**
 Προεδρείο: **Ν. Μήτσος - Α. Κοιλιάρη**
- 9.00-9.30 *Η συμβολή της αμφίδρομης επικοινωνίας στην ενίσχυση του επιπέδου αυτοαξιολόγησης του μαθητικού πληθυσμού. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων σχετικής έρευνας σε μαθητές με προχωρημένο επίπεδο ελληνομάθειας, στο πλαίσιο ενισχυτικής διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσα*
Μ. Παραδιά, Ν. Μήτσος, Χ. Σολωμονίδου, Α. Ράπτη
- 9.30-9.50 *Η Κατανόηση Γραπτού Λόγου στην Επάρκεια Ελληνομάθειας*
Α. Μουτή, Ι. Κοψίδου, Ε. Κούλαλη
- 9.50-10.10 *Η αξιολόγηση στα ΣΔΕ*
Α. Μαυρογόνatos, Δ. Μπαϊρακτάρη, Λ. Κρεμμύδα, Ι. Λιάκος
- 10.10-10.30 *Η ελληνική ως ξένη γλώσσα. Διαπιστωτικά κριτήρια ελληνομάθειας για μαθητές ηλικίας 6-12 χρονών. Θεωρία και πράξη*
Α. Κοιλιάρη, Α. Χατζηπαναγιωτίδη
- 10.30-11.00 *Επιτυχάνοντας στο πρώτο βήμα. Ελληνικά Α': μια μέθοδος για το πρώτο επίπεδο ελληνομάθειας. Εκδόσεις Πατάκη*
Γ. Σιμόπουλης, Ε. Παθιάκη
- 11.00-11.30 **Διάλειμμα - Καφές**
 Προεδρείο: **Κ. Δημητριάδου - Α. Χατζηπαναγιωτίδη**
- 11.30-11.50 *Τα εγχειρίδια Γλώσσας του Δημοτικού: Ο ρόλος των κριτηρίων αυτοαξιολόγησης των μαθητών και οι λόγοι της γλωσσολογικής θεωρίας που τον διαμορφώνουν*
Ε. Κονσούλη, Κ. Δημητριάδου
- 11.50-12.10 *Η δυσλεξία: αίτια, συμπτώματα και τρόποι αντιμετώπισης σε ενήλικες*
Α. Μαυρογόνatos, Δ. Μπαϊρακτάρη, Λ. Κρεμμύδα, Ι. Λιάκος

- 12.10-12.30 *Γλωσσολογικό πλαίσιο ανάγνωσης του μαθησιακού υλικού: το παράδειγμα των διδακτικών εγχειριδίων της γλώσσας του γυμνασίου*
Δ. Κουτσογιάννης
- 12.30-12.50 *Εμπειρίες και προβληματισμοί γύρω από τη διδασκαλία της πρώτης ανάγνωσης και γραφής: μια νέα διδακτική πρόταση*
Α. Μαλέτσκος, Ζ. Ζίκος, Κ. Πενεκελής, Ε. Ράρρα, Ε. Αγαπίδου, Ε. Μπηλιούμη
- 12.50-13.10 *Η έρευνα στο πεδίο του αναδυόμενου γραμματισμού (EMERGENT LITERACY): Χαρτογράφηση των τάσεων και διαπιστώσεις από το πιλοτικό στάδιο διεξαγωγής μιας έρευνας*
Β. Μπατσίδου
- 13.10-13.30 *Οπτικός γραμματισμός και προφορικός λόγος: η ανάπτυξη του προφορικού λόγου στην προσχολική ηλικία μέσα από τη χρήση φωτογραφικού υλικού*
Μ. Κεραμυδά, Μ. Τρούληλου
- 13.30-14.15 **Ολομέλεια - Κλείσιμο συνεδρίου**
- 16.00 **Ξεναγήση στον Αρκτούρο**

Η δυσλεξία :

Αίτια , Συμπτώματα και Τρόποι Αντιμετωπίσεις σε Ενήλικες

Αρίσταρχος Μαυρογόνατος

ΣΔΕ Δικ. Φυλακών Ελεώνα

Δήμητρα Μπαϊρακτάρη

ΣΔΕ Δικ. Φυλακών Ελεώνα

Λαμπρούλα Κρεμμύδα

ΣΔΕ Ορχομενού

Ιωάννης Λιάκος

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Βοιωτίας

Abstract

The learning difficulties are a phenomenon that occurs very often in today's educational system. Specifically, one of the most common forms of learning difficulty is dyslexia which exists and in the adult learners. That's why the language, the computer and the mathematical literacy and the literacy of science have collaborated with the psychologist to Second Chance School to locate, assess and ultimately to help the adult learners with dyslexia. The aim of our work, therefore, is the identification, recognition, evaluation and psychological and pedagogical assistance which is necessary to allow learners to gain confidence and self-awareness. The basic theoretical position is that the child develops in adult with major problems both in writing and reading but also the psychological condition. The methodology in which we worked was based on the observation sheets weighted assessment, visual and acoustic. The conclusions reached are that the adult with dyslexia was also a child with dyslexia and not on actual situations encountered, leading to low self-esteem, and considers himself unable to attend and complete an educational program. Based on these two elements we have tried to specific methods to boost the self-esteem and to integrate back into the educational environment of Second Chance Schools, so he wants to continue and complete his studies.

1. Πρόλογος

Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι χαρακτηρίζονται εκτός των άλλων δυσκολιών που αντιμετωπίζουν και από μαθησιακές δυσκολίες, όπως την δυσλεξία. Για πολλούς από αυτούς η δυσλεξία αποτέλεσε το εμπόδιο να φοιτήσουν κανονικά στο σχολείο στην

παιδική τους ηλικία και ειδικά όπως οι ίδιοι καταθέτουν αρκετοί εκπαιδευτικοί τους αποθάρρυναν ή χρησιμοποίησαν χαρακτηρισμούς απέναντι τους που τους μείωναν και τους προσέβαλαν. Δουλεύοντας ήδη χρόνια στην εκπαίδευση ενηλίκων διαπιστώσαμε ότι και στα σχολεία αυτά υπήρχαν εκπαιδευόμενοι με φανερά και κάποιες φορές όχι και τόσο έκδηλα χαρακτηριστικά δυσλεξίας αρχίσαμε σε συνεργασία με την ψυχολόγο του σχολείου τη διαδικασία εύρεσης των δυσλεκτικών εκπαιδευομένων μας ώστε να μην δημιουργηθεί ξανά για αυτούς ένα αρνητικό περιβάλλον μάθησης και τους απογοητεύσει η εκπαίδευση.

2. Τι είναι δυσλεξία;

Η παγκόσμια ομοσπονδία νευρολογίας την καθορίζει ως *“αναταραχή που φανερώνεται από τις δυσκολίες στην εκμάθηση του διαβάσματος παρά την επαρκή νοημοσύνη και τις κοινωνικές και πολιτιστικές ευκαιρίες του ατόμου”*. Είναι η δυνατότητα που έχει κάποιος να αντιληφθεί πολυπρισματικά την συνολική εικόνα του θέματος που μελετάμε. Επειδή είναι πιο εύκολο να γίνει αυτό αντιληπτό με παράδειγμα ο δυσλεκτικός έχει την δυνατότητα να σκέφτεται με εικόνες και να τις καταχωρεί σαν αληθινές. Μετατρέπει με το ότι βλέπει ή ακούει σε εικόνα με δικό του ειρμό και αναμιγνύει τη δημιουργική σκέψη με την πραγματικότητα αλλάζοντας αυτό που κάθε φορά βλέπει ή ακούει.

Πολύ χρήσιμος είναι και ο περιγραφικός ορισμός της Βρετανικής Ένωσης Δυσλεξίας (British Dyslexia Association): *«Δυσλεξία είναι ένας συνδυασμός ικανοτήτων και δυσκολιών που επηρεάζουν τουλάχιστο μία από τις μαθησιακές διαδικασίες: της ανάγνωσης, του συλλαβισμού και της γραφής. Συμπληρωματική αδυναμία μπορεί να εντοπιστεί στην ταχύτητα της επεξεργασίας, στη βραχεία μνήμη, στις (αριθμητικές) ακολουθίες, στην ακουστική και/ή στην οπτική αντίληψη, στον προφορικό λόγο και στις κινητικές δεξιότητες. Είναι ιδιαίτερα συνδεδεμένη με τον έλεγχο και τη χρήση του γραπτού λόγου, που μπορεί να περιλαμβάνει την αλφαβητική, αριθμητική και μουσική σημειογραφία.»* (Peer, 2001)

Εμφανίζεται ως πρόβλημα στην γραπτή ή προφορική γλώσσα όπως η ανάγνωση, η γραφή, ο συλλαβισμός, η ομιλία ή η ακοή. Τις περισσότερες φορές περιγράφει έναν ενήλικο ταλαντούχο, ιδιαίτερα παραγωγικό που όμως μαθαίνει με ένα δικό του τρόπο. Σύμφωνα με τον Πόρποδα (1990), υπολογίζεται ότι 3-5 μαθητές σε κάθε τάξη αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της δυσλεξίας. Οι στατιστικές δείχνουν ότι η

δυσλεξία επηρεάζει σχεδόν 4% του ελληνικού μαθητικού πληθυσμού στο Δημοτικό αλλά αποτελεί κληρονομική ασθένεια κυρίως από τον πατέρα σε ποσοστό 85% περίπου από τον πατέρα και 15% από την μητέρα. Επιπλέον, οι μελέτες υποστηρίζουν την άποψη ότι τα αγόρια αντιμετωπίζουν δυσλεξία τέσσερις φορές πιο συχνά από τα κορίτσια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στον παγκόσμιο κατάλογο των δυσλεξικών συμπεριλαμβάνονται προικισμένοι και διάσημοι άνδρες με μεγάλες πνευματικές ικανότητες όπως ο Άλμπερτ Αϊνστάιν, ο Θωμάς Έντισον, ο Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, οι Λεονάρντο ντα Βίντσι, Χένρι Φορντ, Ουόλντ Ντίσνεϊ, ο Κέννεντυ, ο Ουάσιγκτον, ο Τσώρτσιλ, ο Τομ Κρουζ, ο Σ. Σταλόνε, ο Τζον Λένον, ο Γ. Ντίσνεϊ και ο Πικάσο.κ.α. Ο κ.Γεώργιος Παυλίδης μάλιστα γράφει ότι ο δυσλεξικός εγκέφαλος είναι διαφορετικά –πλεονεκτικά κατασκευασμένος στα λεκτικά και στα οπτικά του κέντρα. Σκέφτεται καλύτερα με εικόνες παρά με λέξεις. Άρα, λειτουργεί συντριπτικά ταχύτερα από τον κοινό εγκέφαλο. Αποτέλεσμα αυτής της βιολογικής τους υπεροχής είναι οι δυσλεξικοί εφευρέτες, αλλά ταυτόχρονα και τα μαθησιακά τους προβλήματα.

3. Τα αίτια της δυσλεξίας

Σήμερα, μολονότι είναι επιστημονικά τεκμηριωμένο, από πολλές νευρολογικές μελέτες πως η αιτία της δυσλεξίας οφείλεται σε νευρολογική διαταραχή, η ακριβής θέση των δυσλειτουργούντων κυκλωμάτων του εγκεφάλου δεν έχει ακόμα εντοπισθεί με ακρίβεια. Από πρόσφατες νευροφυσιολογικές και παθολο-ανατομικές μελέτες εγκεφάλων δυσλεξικών ανθρώπων καθώς και από πειραματικά δεδομένα, ενισχύεται η πεποίθηση ότι η δυσλεξία οφείλεται σε φλοιώδη εγκεφαλική μικροδυσγενεσία συγκεκριμένων περιοχών του εγκεφάλου. Η φλοιώδης αυτή μικροδυσγενεσία είναι αποτέλεσμα διαταραχών στη μετανάστευση νευρικών κυττάρων που συμβαίνουν κατά τη διάρκεια των τελευταίων μηνών της εμβρυϊκής ζωής.

Ο Καναδός καθηγητής Κωνσταντίν Μαγκίνα, πρόεδρος της Παγκόσμιας Εταιρείας Ψυχοφυσιολογίας, δήλωσε ότι *η αιτία της δυσλεξίας είναι η ελάχιστη εγκεφαλική δυσλειτουργία, την οποία φέρει το παιδί από τη γέννησή του. Μπορεί, βέβαια, να δημιουργηθεί και αργότερα ύστερα από κάποια εγκεφαλική πάθηση ως συνέπεια μιας εμπύρετης ή μολυσματικής ασθένειας. Οι δυσμενείς περιβαλλοντικές συνθήκες δεν προκαλούν δυσλεξία, αλλά σίγουρα μπορούν να την επιδεινώσουν, όταν ήδη υπάρχει.*

3.1 Μέθοδος

Προκειμένου να αποφασισθεί εάν η αιτία των αναγνωστικών προβλημάτων είναι η δυσλεξία, πρέπει να αξιολογηθεί μία δεσμίδα εγκεφαλικών λειτουργιών. Πρέπει να ελέγξουμε κάθε μία από τις αισθητηριακές περιοχές για να ανακαλύψουμε τυχόν μαθησιακά ελαττώματα. Οι περιοχές προς διερεύνηση είναι οι οπτικές, οι ακουστικές, οι κινητικές, οι μνημονικές ικανότητες καθώς και οι ικανότητες διαδοχής.

- Τα οπτικά τεστ μπορεί να περιλαμβάνουν: αποκωδικοποίηση, ανάγνωση και τεστ οπτικής αντίληψης.
- Τα ακουστικά τεστ μπορεί να περιλαμβάνουν: επανάληψη λέξεων και προτάσεων, τεστ συλλαβισμού και ακουστικής αντίληψης.
- Τα κινητικά τεστ μπορεί να περιλαμβάνουν: αντιγραφή σχεδίων, γραφή, απτική αντίληψη και γρήγορη ονομασία των αντικειμένων (π.χ. γλωσσική έκφραση).
- Τα τεστ διαδοχής μπορεί να περιλαμβάνουν: πίνακες πολλαπλασιασμού, μήνες του χρόνου, αλφάβητο, επανάληψη πολυσύλλαβων λέξεων και προσδιορισμό ρυθμικής διαδοχής.
- Έλεγχος πλευρίωσης: διάκριση δεξιού- αριστερού ποδιού, χεριού ή ματιού.

Το επιθυμητό αποτέλεσμα μίας συστοιχίας τεστ είναι να καταφέρουμε να αξιολογήσουμε ποιες εγκεφαλικές λειτουργίες εμπλέκονται στην απόρτηση της ανάγνωσης, της γραφής και της μάθησης γενικότερα. Ένα εργαλείο αξιολόγησης πρέπει απαραίτητα να περιλαμβάνει πολλά τεστ, και κατά προτίμηση περισσότερες από μία μετρήσεις κάθε αισθητηριακής περιοχής η οποία πρέπει να εξετασθεί.

Η δυσλεξία αφού είναι χρόνια νευρολογική διαταραχή δεν θεραπεύεται. Αυτό σημαίνει ότι το πραγματικά δυσλεξικό παιδί θα εξελιχθεί σε δυσλεξικό ενήλικα. Οι ικανότητες όμως δυσλεξικών παιδιών βελτιώνονται αρκετά με την εφαρμογή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Γι αυτό και η έγκαιρη αντιμετώπιση της έχει καθοριστική σημασία για την εξέλιξη των δυσλεξικών ατόμων.

Συνηθισμένα συμπτώματα κατά την εφηβεία και την ώριμη ηλικία

- δυσκολία στην επεξεργασία ακουστικών πληροφοριών
- απώλεια προσωπικών αντικειμένων, περιορισμένες δυνατότητες οργάνωσης
- αργό διάβασμα
- χαμηλή κατανόηση κατά την ανάγνωση
- δυσκολία απομνημόνευσης ονομάτων ανθρώπων ή τοποθεσιών

- διστακτικός λόγος
- δυσκολία εύρεσης των κατάλληλων λέξεων
- δυσκολία οργάνωσης των ιδεών, για να γράψει ένα γράμμα ή ένα έγγραφο
- προβλήματα ορθογραφίας
- αδυναμία να θυμηθεί αριθμούς με τη σωστή σειρά (όπως σε αριθμούς τηλεφώνων)
- περιορισμένη αυτοεκτίμηση που οφείλεται σε απογοητεύσεις και αποτυχίες του παρελθόντος
- περιορισμένη ικανότητα να βρίσκει τους γύρω δρόμους και δυσκολία να βρει το αυτοκίνητο στο χώρο στάθμευσης

Τα κυριότερα αναγνωστικά λάθη είναι:

1. Δυσκολία στη διάκριση διαφορετικών λέξεων, οι οποίες περιλαμβάνουν τα ίδια γράμματα (π.χ. ΤΗΣ-ΣΤΗ).
2. Δυσκολία στην ανάγνωση και προφορά ασυνήθιστων λέξεων(με πολλά σύμφωνα)
3. Λαθεμένη προφορά φωνηέντων.
4. Καθρεφτική ανάγνωση (π.χ. η λέξη ΑΧ διαβάζεται ΧΑ).
5. Παρεμβολή άσχετων φωνημάτων κατά την ανάγνωση των λέξεων.
6. Παραλήψεις γραμμάτων ή συλλαβών ή και λέξεων από μία πρόταση, καμιά φορά και ολόκληρων προτάσεων.
7. Αντικατάσταση μιας λέξης από άλλη με παρόμοια σημασία (π.χ. σκοτεινός - μαύρος).

Σχετικά με τις δυσκολίες και τα συμπτώματα στη γραφή των δυσλεκτικών η Θ. Χαρίση γράφει:

Συνήθως η γραφή τους χαρακτηρίζεται από

1. Ακαταστασία, με αποτέλεσμα οι λέξεις να είναι δυσανάγνωστες
2. Ατελή ευθυγράμμιση των λέξεων πάνω στο χαρτί.
3. Γράμματα ή λέξεις γραμμένα καθρεφτικά.
4. Άτονες λέξεις (δεν χρησιμοποιούν τόνους).
5. Χρήση κεφαλαίων γραμμάτων ανάμεσα στα μικρά.
- 6 Παραλήψεις, επαναλήψεις και αντιμεταθέσεις γραμμάτων που αποτελούν τη λέξη.

7. Δεν υπάρχει εφαρμογή κανενός γραμματικού κανόνα.
8. Δεν μπορούν να αποδώσουν γραπτώς την έννοια ούτε μιας παραγράφου."
9. δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν σημεία στίξης και δεν διατηρούν όρια μεταξύ των λέξεων.

Δυσκολία στην αναγνώριση των μαθηματικών συμβόλων (+, -, x, : <, >.)

- Δυσκολία στην αντιγραφή αριθμών, πράξεων, δυσκολία στη χρήση «κρατούμενων».
- Δυσκολία στην εκμάθηση του πολλαπλασιασμού
- Μετρούν με τα δάχτυλα κι έχουν μεγαλύτερη δυσκολία στους πολυψήφιους αριθμούς.
- Κάνουν αντιστροφές αριθμών (1529-1592), μπερδεύουν οπτικά τους αριθμούς και τα μαθηματικά σύμβολα (+ και X, < και >, $6 \times 9 = 15$ αντί 54).
- Δυσκολεύονται και στις κάθετες πράξεις, ίσως εξαιτίας της σύγχυσης με την αντίληψη της κατεύθυνσης (δεξιά-αριστερά). Γι' αυτό μπορεί να προσθέτουν τις μονάδες με τις δεκάδες ή να ξεκινούν ανάποδα τον πολλαπλασιασμό.
- Η αδύνατη λεκτική μνήμη τα εμποδίζει να συγκρατήσουν τους όρους των μαθηματικών προβλημάτων, ενώ άλλες φορές δεν προλαβαίνουν να απαντήσουν, γιατί χρειάζονται πολύ χρόνο για να επεξεργαστούν τις πληροφορίες.
- Έχουν δυσκολία στην προπαίδεια, όπου μπορεί να μεταπηδήσουν ή να επαναλάβουν τους αριθμούς.
- Λάθη μπορεί να κάνουν και στην αντιγραφή ασκήσεων, να παραλείψουν ή να αντιστρέψουν κάτι.

Όσον αφορά στα δυσλεξικούς ενήλικες παρατηρήθηκε η χαμηλή απόδοσή τους κυρίως στη γραφή και στην ανάγνωση. Μερικές φορές όμως μπορεί να εμφανίσουν δυσκολίες και στην αριθμητική. Οι δυσκολίες αυτές όμως δεν είναι το ίδιο σοβαρές μ' αυτές της ορθογραφίας και της ανάγνωσης. Άλλωστε υπάρχουν ενήλικες με δυσλεξία χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα στην αριθμητική αλλά και ενήλικες που τα καταφέρνουν και πολύ καλά σ' αυτήν. Οι όποιες δυσκολίες στην αριθμητική οφείλονται στην αδυναμία αντίληψης της κατεύθυνσης, της διαδοχής και της σειράς καθώς και της λεκτικής μνήμης (δυσκολεύονται να συγκρατήσουν όρους αριθμητικών προβλημάτων). Άρα, μάλλον δυσκολεύονται να κατανοήσουν το κείμενο του προβλήματος. Επομένως,

η αναπτυξιακή δυσλεξία και η δυσαριθμησία είναι δύο διακριτές δυσκολίες ή διαταραχές, που μπορεί να εκδηλώνονται ανεξάρτητα. Δεν προϋποθέτει η μια την άλλη.

4. Πώς αντιμετωπίζεται η Δυσλεξία;

4.1 Μαθησιακή υποστήριξη.

Είναι σημαντικό ο εκπαιδευτής να έχει την κατάλληλη κατάρτιση ώστε να εφαρμόσει μία πολυαισθητηριακή(όπως π.χ. η μέθοδος Χαρτογράφησης Ιδεών) , ‘κατά στάδια’ διδασκαλία, η οποία θα δώσει τη δυνατότητα σε άτομα με δυσλεξία να βελτιώσουν τη μάθησή τους. Επιπρόσθετα, ο εκπαιδευτής απαιτείται να διαθέτει ικανότητες καθαρής άρθρωσης των ήχων του λόγου και της αναπαράστασής τους με γράμματα, καθώς και γνώσεις ετυμολογίας (μορφολογίας και ρίζας της λέξης), διδασκαλίας της ανάγνωσης, ενώ είναι απαραίτητο να μπορεί να κατανοεί τους ψυχολογικούς φραγμούς των ατόμων με δυσλεξία.

Η πρόωπη διάγνωση και θεραπεία έχουν μεγάλη σημασία προκειμένου να αποφύγουμε περιττές αρνητικές συνέπειες στο ‘εγώ’ των εκπαιδευόμενων. Η δυσλεξία τείνει να αποδυναμώνει την αυτοπεποίθηση των ατόμων εξαιτίας της καθημερινής εξοικείωσης με την αποτυχία. Πριν τη διάγνωση, το δυσλεξικό άτομο συχνά είναι αναγκασμένο επί σειρά ετών να έρχεται αντιμέτωπο με δύσκολες και απογοητευτικές μαθησιακές καταστάσεις. Προκειμένου να οικοδομηθεί η εμπιστοσύνη και να αναδιαμορφωθεί η εικόνα του εαυτού του, είναι, επομένως, απόλυτα απαραίτητο να αποφεύγεται η αποτυχία κατά τη διάρκεια της επανεκπαίδευσης. Η παρέμβαση θα πρέπει να πραγματοποιείται μόνο από καταρτισμένο επαγγελματία.

4.2 Η αντιμετώπιση της δυσλεξίας είναι σύνθετη και περιλαμβάνει:

Εκπαιδευτικές και υποστηρικτικές μεθόδους που γίνονται πάντα με παράλληλη ψυχολογική υποστήριξη του δυσλεξικού παιδιού και της οικογένειάς του. Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση της δυσλεξίας χρησιμοποιούν:

- α) ειδικό εκπαιδευτικό υλικό(ειδικά βιβλία),
- β) εκπαίδευση σε Η/Υ και
- γ) διδασκαλία με ακουστικά μέσα όπως π.χ. Μαγνητόφωνα, τηλεόραση, διαδίκτυο.

Η σύγχρονη αντιμετώπιση της δυσλεξίας περιορίζεται στην εφαρμογή υποστηρικτικών

μεθόδων που αποσκοπούν στη βελτίωση της εικόνας των δυσλεξικών, δηλαδή στην αξιοπρεπή παρουσίαση του γραπτού τους λόγου και γίνονται με τη χρησιμοποίηση φορητών Η/Υ (laptop computer) με ειδικά προγράμματα που διορθώνουν αυτόματα τα ορθογραφικά τους λάθη και εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους. Συγκεκριμένα:

- Παροχή φύλλων επίλυσης προβλημάτων, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι να μπορούν να ελέγξουν τα λάθη τους.
- Χρήση διαφορετικών χρωμάτων για κάθε τμήμα του μαθηματικού προβλήματος
- Παροχή απλών ορισμών κατά την εισαγωγή νέων συμβόλων.
- Ταυτόχρονη εισαγωγή συμβόλου με τον ορισμό του.
- Επιτρέψτε τη χρήση υπολογιστών τσέπης.
- Προσπαθήστε να δίνετε ταυτόχρονα τόσο αριθμητικά όσο και θεωρητικά παραδείγματα.
- Τέλος η Εικονογραφική Μέθοδος σύμφωνα με τον κ. Δημήτρη Μαυρομάτη προσφέρει στους δυσλεκτικούς τη δυνατότητα να απομνημονεύσουν εύκολα χωρίς πολλές επαναλήψεις και εργασίες την ορθογραφία των λέξεων. Τα δύσκολα γράμματα κάθε λέξης έχουν μετατραπεί σε γραμμικά σχέδια μιας σύνθεσης που αποτελεί την εικονογραφική αναπαράσταση της μορφολογίας και της σημασίας της. Τα δυσλεκτικά άτομα, συνεχίζει, δεν δυσκολεύονται να θυμούνται εικόνες συγκρατούν εύκολα στη μνήμη τους την παρουσία των εικονογραφημάτων κι αυτά με τη σειρά τους θυμίζουν τα συγκεκριμένα γράμματα και συνεπώς και την ορθογραφία της λέξης.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι είναι ανάγκη να διδαχτούν σχετικά με τη φύση της δυσκολίας τους όπου χρειάζεται, συμπεριλαμβανομένων των δυνατών τους σημείων και των τύπων μάθησης που προτιμούν, και οι δάσκαλοι να γνωρίζουν την καταλληλότητα των διδακτικών τους στυλ. (Mortimore, 2003).

4.3 Πρακτικές λύσεις

- Ζητάμε από τον εκπαιδευόμενο να κάτσει μπροστά για να του περιορίσουμε τα οπτικά του ερεθίσματα.
- Επιλέγουμε για διπλανό του έναν εκπαιδευόμενο καλύτερο από αυτόν για να λειτουργήσει ως κίνητρο στην απόδοσή του.
- Επιβραβεύουμε τον εκπαιδευόμενο

- Βαθμολογούμε την προσπάθεια και όχι τις γνώσεις.
- Γράφουμε καθαρά στον πίνακα χρησιμοποιώντας χρώματα και υπογράμμιση.
- Διαβάζοντας την εργασία ενός δυσλεξικού σπουδαστή γρήγορα, είναι συνήθως πιο εύκολο να αξιολογηθεί τη δουλειά του ως προς τις ιδέες του, τις γνώσεις που έχει κατακτήσει. Η γρήγορη ανάγνωση γίνεται καλύτερα αν παραγνωριστούν τυχόν ορθογραφικά και γραμματικά λάθη, καθώς και λάθη στα σημεία στίξης και στο συντακτικό. Αυτά τα λάθη δε θα πρέπει να διορθώνονται και σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να σχολιάζεται η ορθογραφία, η γραμματική, το συντακτικό ή η στίξη.
- Όπου είναι δυνατό κι εφικτό, θα πρέπει να δίνονται δύο ξεχωριστές βαθμολογίες. Η πρώτη θα βασίζεται στο υλικό και στην έκφραση των ιδεών, και η δεύτερη στην τεχνικότητα της γλώσσας. Στην πραγματικότητα, ο αναγραφόμενος βαθμός που αφορά στη δουλειά του σπουδαστή, θα πρέπει να είναι ο βαθμός που απονεμήθηκε για το υλικό που παρουσιάστηκε και την έκφραση των ιδεών.

Σε περίπτωση που επιλέξουμε να βαθμολογήσουμε μόνο το υλικό και την έκφραση των ιδεών, την κατανόηση και τις γνώσεις του σπουδαστή και να αγνοήσετε την ορθογραφία, τη γραμματική, τη στίξη και το συντακτικό, φροντίζουμε να ενημερώσουμε τον εκπαιδευόμενο.

Τα σχόλια μας θα είναι πιο χρήσιμα αν καταδεικνύουν ακριβώς τα σημεία στα οποία ο σπουδαστής σημείωσε καλή απόδοση και εξηγούν γιατί κάτι θεωρείται καλό, παρά αν είναι επικριτικά. Θα είναι μεγίστως αποτελεσματικά, αν διευκρινίζουν τι απαιτείται και τι θεωρείται λανθασμένο. Επιπλέον, θα πρέπει να είναι ευανάγνωστα και σε σωστά δομημένα Ελληνικά.

- Εάν μας το επιτρέπει ο χρόνος, χρησιμοποιούμε δυο διαφορετικά στυλό.

Το ένα για τα σχόλια που σχετίζονται με το υλικό, την ανάπτυξη των ιδεών, την κατανόηση και τις γνώσεις και το δεύτερο για σχόλια σχετικά με την ορθογραφία, τη γραμματική, τη σύνταξη και τη στίξη. Κανένα από τα δυο στυλό δε θα πρέπει να είναι κόκκινο.

Του δίνουμε περισσότερο χρόνο σε δραστηριότητες αντιγραφής ή γραπτής εργασίας. Κάνουμε έντονη την παρουσία του μέσα στην τάξη με έμμεσους τρόπους .

Καταλήγοντας η ψυχολογική υποστήριξη απευθύνεται στο παιδί, οικογένεια και στο σχολείο κι έχει στόχο τη διατήρηση της αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης του παιδιού σε υψηλά επίπεδα, ώστε να σπάσει ο φαύλος κύκλος της απογοήτευσης, διότι στην περίπτωση των δυσλεκτικών υπάρχει υψηλή προσπάθεια χωρίς αποτέλεσμα. Σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες, βάσει της ειδικής νομοθεσίας, οι μαθητές που έχουν χαρακτηριστεί σαν δυσλεκτικοί από τα επίσημα εξεταστικά κέντρα του κράτους (Ιατροπαιδαγωγικές Υπηρεσίες, Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής και Ειδικά Αναπτυξιακά Κέντρα Νοσοκομείων), βαθμολογούνται στα μαθήματα με βάση την προφορική και όχι τη γραπτή τους επίδοση.

Βιβλιογραφία

- Κούρος, Ι. (επιμέλεια). 1993. *Ψυχολογικά θέματα παιδιών και εφήβων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαδόπουλος, Ν. 1994. *Λεξικό της ψυχολογίας*, Αθήνα,.
- Πόρποδα, Κ. 1992.. «Δυσλεξία», *Επιστημονικό Βήμα*, τ.1, σελ.2-6.
- Πόρποδας, Κ. 1993. *Δυσλεξία*. Αθήνα: Μορφωτική.
- Χαρτοκόλης, Π. 1986. *Εισαγωγή στην Ψυχιατρική*. Αθήνα: Θεμέλιο,.
- Μπουρσιέ, Α. 1986. *Αντιμετώπιση της Δυσλεξίας*. Αθήνα: Κέδρος.
- Mortimore, T., 2003. *Dyslexia and Learning Style: A Practitioner's Handbook*. Λονδίνο: Whurr.

Νυμφαίο Φλώρινας

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τμήμα Νηπιαγωγών
Εργαστήριο Γλώσσας και Προγραμμάτων
Γλωσσικής Διδασκαλίας